

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

TIIVISTELMÄ

Esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia, mutta ehdotetuilla muutoksilla ei saavuteta niitä. Muutokset eivät lisää kilpailua, eivät ohjaa julkisia varoja yksityiselle sektorille, eivätkä edistä verorahojen vastuullisempaa ja tehokkaampaa käyttöä.

Lakiesityksessä ei ole ymmärretty sen vaikutuksia. Muutokset hajottaisivat terveydenhuollon ICMT-ekosysteemin (Information, Communications and Medical Technology), jonka hankintayksiköt ovat, nimenomaan lainsäätäjän kannustamina, rakentaneet turvaamaan toimintaansa.

Nykyinen ekosysteemi koostuu erityisesti yliopistosairaaloiden ympärille muodostuneista tukipalveluista, kuten sairaalavaate-, lääketieteellisten laitteiden huolto-, väline- ja ruokahuolto- sekä laboratoriopalveluista. Monilla hyvinvointialueilla nämä palvelut on päätetty tuottaa sidosyksiköiden kautta, jotta sairaala voi keskittyä omaan ydintehtäväänsä - potilaiden hoitamiseen.

Istekki Oy tuottaa ICMT-palveluita hyvinvointialueiden yhteistyöalueille sekä tukipalveluiden ekosysteemeihin. Tämä kokonaisuus varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon sujuvan toiminnan kaikille suomalaisille. Teemme yhteiskunnallisesti merkityksellistä työtä, joka koskettaa yli 4 miljoonan ihmisen elämää Suomessa. Esitetyt muutokset hajottaisivat hyvinvointialueiden jaetut ICMT-ekosysteemit yhteistyöalueilla. Muutosten vuoksi menetettäisiin laajojen kokonaisuuksien synergiaedut ja tehokkuus sekä skaalatun, yhdenmukaisen toiminnan tuomat kustannussäästöt.

Yhteiskunnan toiminnan jatkuvuus ja varautuminen poikkeustilanteisiin on tärkeää. Hyvinvointialueet ovat jo pitkään toimineet muutosten keskellä ja joutuneet järjestämään palveluitaan uudelleen. Nyt tehdyt ponnistelut alkavat tuottaa tulosta, mutta ehdotetut muutokset pakottaisivat purkamaan rakenteet ja rakentamaan ne uudelleen. Tämä on erityisen ongelmallista nykyisessä turvallisuustilanteessa, jossa jatkuvuuden ja varautumisen merkitys korostuu. Muutokset heikentäisivät huoltovarmuutta, olisivat ristiriidassa tietoturvasäätelyn kanssa ja heikentäisivät pitkällä aikavälillä Suomen kykyä tarjota turvallisia ja toimivia palveluja kansalaisille.

Muutosesityksessä esitetyt, sidosyksiköitä koskevat muutokset eivät perustu juridisiin syihin. Ne ovat poliittisia päätöksiä, jotka lisäävät hallinnollista taakkaa ja lisäävät veronmaksajien kustannuksia. Muutoksia on perusteltu hallitusohjelmalla, mutta ne ovat ristiriidassa ohjelman muiden tavoitteiden kanssa. Ehdotetuilla muutoksilla ei saavuteta hallitusohjelman tavoitteita. Muutoksilla edistetään rajatun ryhmän poliittisia näkemyksiä yksityisten markkinoiden edistämisestä, mutta ne eivät tuota toivottuja tuloksia. Muutoksilla ja esityksellä ei ajeta Suomen etua.

YLEISTÄ

Muutoksilla halutaan lisätä kilpailua ja parantaa yritysten toimintaympäristöä. Lisäksi halutaan lisätä hankintayksiköiden osaamista ja velvollisuutta pyrkiä onnistuneisiin kilpailutuksiin. Muutosten tavoitteena on:

- lisätä tehokkuutta ja kustannussäästöjä
- toteuttaa hankintoja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina
- vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen toimintaedellytyksiä
- lisätä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja
- vahvistaa turvallisuusnäkökohtien huomioimista (mukaan lukien vastuullisuus)

Esityksessä ehdotetut toimenpiteet eivät edistä edellä mainittuja toimenpiteitä. Päinvastoin ne lisäävät byrokratiaa, osaaminen jää hankintayksiköiden ulottumattomiin sidosyksiköiden suurten omistajien, mutta pienen joukon käyttöön ja turvallisuus vaarantuu vuosiksi.

MARKKINAVUOROPUHELUUN PANOSTAMINEN EDISTÄÄ TEHOKKAASTI ESITYKSEN TAVOITTEITA

Istekki käy markkinavuoropuhelua osana hankintaprosessia lähes jokaisessa hankinnassa, vuonna 2024 kaikkiaan 38 hankinnassa (97 % julkaistuista tarjouspyynnöistä). Tämä on erinomainen tapa lisätä ymmärrystä markkinasta ja siten mahdollisuuksista toteuttaa hankintoja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina, lisätä pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä kilpailutuksiin, lisätä tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä vahvistaa

turvallisuusnäkökulmien huomioinnista. Markkinavuoropuheluun satsaaminen edistää erinomaisesti esityksen yleisiä tavoitteita ja päämääriä.

RIKOSREKISTERIOTTEIDEN TARKASTUKSESTA LUOPUMINEN VÄHENTÄÄ HALLINNOLLISTA TAAKKA

Kannatamme rikosrekisteriotteiden tarkastamiseen esitettyä muutosta, koska se vähentää turhaa hallinnollista työtä ja nopeuttaa hankintamenettelyä jättäen kuitenkin mahdollisuuden otteiden pyytämiseen tarvittaessa. Tämä myös helpottaa tarjoajien hallinnollista taakkaa julkisissa hankinnoissa.

Kannustamme enemmän tämän tapaisiin muutoksiin, joissa liian raskasta ja tuloksetonta sääntelyä ja byrokratiaa puretaan.

LISÄÄNTYVÄ SÄÄNTELY KASVATTA HALLINNOLLISTA TAAKKA JA KUSTANNUKSIA MERKITTÄVÄSTI

Mietinnössä todetaan, että hankintamenettelystä osapuolille syntyvillä kustannuksilla, hallinnollisella taakalla sekä menettelyyn kuluvalle ajalla on suuri merkitys julkisten varojen käytön tehostamisessa. Nyt ehdotetut, suunnitellut muutokset lisäävät hallinnollista taakkaa, hankintoihin käytettävää aikaa ja osapuolille syntyviä kustannuksia. Etenkin sidosyksiköiden käytön rajoitukset ja uudelleen kilpailutusvelvollisuus aiheuttavat kuluja, jotka merkittävästi nostavat hankintojen kustannuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Myös esimerkiksi analyysin tekovelvoite valitusta hankintamallista on jälleen yksi lisävelvoite ja kustannuksia lisäävä seikka.

HANKINTAYKSIKÖ ON PARAS ASiantuntija Asettamaan Onnistumisen Tavoitteet

Mietinnössä kautta linjan paistaa poissaolollaan perustavaa laatua oleva seikka – miksi hankintoja ylipäänsä tehdään. Ei lisätäksemme tarjousten määrää, ei lisätäksemme alueellista elinvoimaa eikä markkinoiden elvyttämiseksi tai yritysten tulosten parantamiseksi. Hankintoja tehdään siksi, että hankintayksiköllä on tarve toteuttaa omalla vastuullaan olevat tehtävät ja hankkiminen on yksi tapa tämä tarve täyttää.

Hankintayksikön näkökulmasta onnistunut hankinta täyttää hankintayksikön tarpeet ja hankinnalle asetetut tavoitteet. Toisinaan tavoitteena on mahdollisimman nopea toimitus, toisinaan mahdollisimman halpa hinta, toisinaan mahdollisimman laadukas tuote. Valtio ei voi määrittää kaikkien erilaisten ja erikokoisten hankintayksiköiden puolesta, minkälainen on onnistunut hankinta.

YRITYSTEN OSALLISTUMISEN HAASTEET EIVÄT JOHDU TARJOUSPYYNTÖJEN LIIAN VÄHÄSTÄ MÄÄRÄSTÄ

Esityksellä pyritään lisäämään myös erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Muutoksilla tarjoajille halutaan kuitenkin antaa mahdollisuus tarjota lukumääräisesti useampaan ja kooltaan pienempään kilpailutukseen. Tämä ei tuota kustannussäästöjä ja lisää tehokkuutta julkisiin hankintoihin.

Pitää muistaa, että keskisuuretkin yhtiöt ovat kymmeniä miljoonia (10-50 M€) liikevaihtoa tekeviä ja osallistuvat hyvinkin suuriin ja hankintayksiköiden kannalta kriittisiin tarjouskilpailuihin jo nyt – myös sidosyksiköiden kautta. Istekin vuoden 2024 liikevaihdosta 70 % eli 182 M euroa kohdistui ostoiksi markkinoille. Esimerkiksi Istekin ostoista pk-yrityksille (< 50 M€ vaihtavat) kohdistuu jo nykyisellään valtaosa eli 56 % Istekin ostoista, mikä on vuositasolla noin 75 M€ (2023). Istekin kautta kaikki yritykset (myös pk-yritykset), voivat saavuttaa laajan loppukäyttäjien asiakaskunnan yhden kilpailutuksen perusteella, sen sijaan että ne tarjoaisivat kymmeneen eri kilpailutuksiin.

Muutokset aiheuttavat väistämättä myös tarjoajille enemmän lisätyötä. Siinä missä ne ovat aiemmin sidosyksikön toteuttaman kilpailutuksen kautta päässeet käsiksi laaja-alaiseen asiakaskuntaan ja heidän tarpeisiinsa, tulee heidän tästä eteenpäin tarjota kunkin hankintayksikön erikseen järjestämiin hankintoihin. Yhteishankintayksiköt kokoavat hankintoja yhteen, joten ne eivät tuo vastausta siihen, että hankinnat pienenisivät.

SÄÄNTELYN KIRITÄMINEN EI TEE JULKISISTA HANKINNOISTA HOUKUTTELEVAMPIA

Hallitusohjelman ja mietinnön mukaisesti hankintalakia tulee kehittää siten, että lisätään yritysten toimintaedellytyksiä osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Lisäksi mietinnössä todetaan, että ”kilpailutukset onnistuvat ja tarjouksia saadaan riittävä määrä vain silloin, kun yritykset kokevat julkiset hankinnat houkutteleviksi”. Mietinnössä ei ole kuitenkaan tarkemmin tunnistettu, minkä vuoksi tarjoajien määrät jäävät vähäisiksi.

Nyt esitetyt muutokset eivät tee hankinnoista houkuttelevampia lisääntyvän sääntelyn, prosessin monimutkaistumisen ja hankintojen hajautumisen vuoksi. Ratkaisuksi kaikkeen on tarjottu uudelleen kilpailuttamista, hankintaoikeusohjeiden lisäämistä ja sidosyksiköiden poistamista tai ainakin toimintaedellytysten rajoittamista. Nämä eivät ole keinoja, joilla uudet yritykset ryntäävät tarjoamaan julkisiin hankintoihin. Nämä eivät ole myöskään ne keinot, joilla osaaminen hankintayksiköissä lisääntyy.

Houkuttelevuuteen on sen sijaan jo pyritty vaikuttamaan kansallisesti Hankinta-Suomi yhteistyöllä ja lisäämällä ymmärrystä ja osaamista hankinnoista. Tätä yhteistyötä on menestyksekkäästi voitu toteuttaa jo lähes kahden kauden ajan vuodesta 2019 lähtien ja rahoitus on turvattu vuoteen 2027 asti. Samassa hengessä on ymmärtääksemme otettu myös Elinkeinoelämä (EK) ja Suomen Yrittäjät mukaan Hankinta-Suomen taustaorganisaatioiksi. Tämän kaltaiset toimenpiteet ovat omiaan lisäämään julkisten hankintojen tunnettuutta ja osaamista sekä hankintayksiköissä että markkinatoimijoissa.

OSAAMISEN LISÄÄMISEEN ON PAREMPIA KEINOJA KUIN HANKINTOJEN HAJAUTTAMINEN JA SÄÄNTELYN LISÄÄMINEN

Ensimmäisellä Hankinta-Suomen ohjelmakaudella toteutettiin toimenpiteitä, joilla edistettiin innovaatioiden syntymistä julkisissa hankinnoissa sekä kannustettiin hankintojen tekemistä kokeilevasti ja kehitysmuotoisesti. Tämä osaltaan edisti taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä julkisissa hankinnoissa. Nämä olivat Keino-osaamiskeskuksen toimenpiteitä, mutta Keino lakkautettiin eikä rahoitusta päätetty jatkaa nykyisen hallituskauden alussa. Vaikuttavuuden näkökulmasta tämän kaltaiset toimenpiteet olisivat hyödyllisempiä houkuttelevuuden, osaamisen lisäämisen ja vastuullisuuden näkökulmista kuin sääntelyn lisääminen ja molempien osapuolien toiminnan vaikeuttaminen.

SIDOSYKSIKÖIDEN TOIMINNAN RAJOITTAMINEN HEIKENTÄÄ HUOLTOVARMUUTTA JA TURVALLISUUTTA

Sidosyksiköt ovat yksi merkittävä tekijä Suomen turvallisuuden ja huoltovarmuuden sekä toiminnan jatkuvuuden varmistamisessa.

Hankintalain toteuttaminen esitetyssä muodossaan on ristiriidassa esimerkiksi juuri julkaistun Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (valtioneuvoston periaatepäätös 2025:1) kanssa, jossa elintärkeille toiminnoille välttämättömät huoltovarmuus, infrastruktuuri, väestön toimintakyky ja palvelut turvataan kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti. Väestön palveluiden turvaamisessa infrastruktuurilla ja tukipalveluilla on merkittävä rooli. Hankintalakiin esitetyt muutokset sidosyksiköiden käytön rajoittamisesta heikentävät tavoitteen toteutumista mm. tapauksissa, joissa saatavilla oleva palvelutarjonta on rajoittunutta. Riskin muodostaa lisäksi tilanne, jossa nykyiset huoltovarmuutta, turvallisuutta ja varautumista edistävät yhteistoimintarakenteet ja omistajaohjaus pirstaloituvat, jolloin hyvinvointialueiden ja kuntien häiriönsietokyky heikkenee.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) todetaan, että alueellisessa varautumisessa hyvinvointialueiden, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien rooli on merkittävä huoltovarmuuskriittisten toimintojen jatkuvuuden turvaamisessa. Esitetty hankintalain muutos heikentää myös edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista, sillä sidosyksiköt

ovat keskeisessä asemassa varmistamassa sekä sopimuksellisin menettelyin että varautumissuunnitelmien yhteensovittamisella kriittisten toimintojen jatkuvuutta.

VASTUULLISUUSTAVOITTEET EIVÄT KUULU HANKINTALAIN OHJAUKSEEN

Hankintayksiköiltä ei vaadita määrämuotoisia tuloksia vastuullisuuden ja kestävyuden edistämiseksi. Julkisen puolen suuret toimijat kuten hyvinvointialueet, eivät ole velvoitettuja saavuttamaan minkäänlaisia vastuullisuustavoitteita. Isoja sidosyksiköitä koskevat CSRD:n mukaiset kestävyysraportointivaatimukset ja siten vastuullisuus on varmasti jollain lailla monen sidosyksikön agendalla, mutta vastaavaa velvoittavuutta ei ole suurimmalla osalla hankintayksiköistä kuten kunnilla, valtiolla ja hyvinvointialueilla. Hankintalaki ei tule poistamaan edellä mainittuja puutteita, eikä se tule merkittävästi parantamaan Suomen kestävästä kehitystä.

Keino on väärä siksi, että samaan aikaan hankintayksiköitä pakotetaan esityksen mukaan uudelleen järjestelemään valtavat massat erilaisia lähinnä tukipalveluja kuten ICT-palvelut, ruoka- ja siivouspalvelut sekä henkilöstöhallinnon ja palkkapalvelut. Esitetty muutos tulee ainoastaan lisäämään hankintalain jo ennestään kompleksista kokonaisuutta, jonka hallitseminen vaatii erityistä osaamista. Tämä lisää entisestään hankintaosaajien puutetta, kun yhteisiä resursseja sidosyksiköissä ei pystytä esityksen mukaan hyödyntämään. On hyvä ymmärtää, että pienet sidosyksiköiden omistajat ovat päässeet isomman virran mukana sidosyksiköiden kilpailutuksissa nauttimaan suurten volyymien kilpailutuksista, joissa on mahdollisuus myös eri tavalla huomioida mm. vastuullisuuden, tietoturvallisuuden ja varautumisen vaatimukset. Tällöin niiden ei ole tarvinnut itse määritellä yleensä haastavia teknisiä ja tietoturvallisuuden huomioivia ICT-palveluja ja laitteita. Se, että pienet asiakkaat poistuvat volyymeista sidosyksiköissä, ei vähennä asiantuntemuksen tai kisaamisen tarvetta sidosyksiköissä, koska hankinnat toteutetaan joka tapauksessa suurille omistajille suurilla volyymeilla. Sen sijaan muutos lisää vastuullisuuden, hankkimisen ja ICT-osaamisen tarvetta pieniin sidosyksiköiden toiminnan ulkopuolelle jääviin hankintayksiköihin.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

65 § Markkinakartoitus

Markkinakartoituksen käytön edellyttäminen ja siihen kannustaminen edistää hyvin markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua. Mietinnössäkin huomioitu näkökulma siitä, että hankintojen huolellinen suunnittelu ja markkinakartoitus ovat keinoja lisätä

hankintojen onnistumista, osaamista ja ymmärrystä markkinoista ja tarjousten lukumäärää, on oikea. Tämä on kannatettava muutos lakiin vaikkakaan ei välttämätön. Ammattimaisesti toimiva hankintayksikkö voi jo nykyisellään toteuttaa kattavaa markkinakartoitusta ja hankintojen suunnittelua.

75 § Hankinnan jakaminen osiin

Hankinnan jakamisella osiin ei ole merkitystä markkinakartoituksessa. Yleensä markkinakartoituksesta sen sijaan saa ajatuksia hankinnan tarkoituksenmukaiseen jakamiseen esimerkiksi markkinoiden kyvykkyyksien perusteella. Markkinakartoitus ja hankintakokonaisuuksien suunnittelu on osa hankinnan hyvää valmistelua, johon ei kuulu pakko jakaa hankintaa osiin.

Mietinnön mukaan ”muutoksen tavoitteena on lisätä kilpailua ja antaa pienille ja keskisuurille yrityksille paremmat mahdollisuudet osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin.” Esimerkiksi Isteikin 180 M euron vuosiostoista noin 56 % kohdistuu pk-yrityksille, vaikka Isteikin kokoluokka itsessään on suuri (LV 280 M euroa/2023). Ja kaikki tämä siitä huolimatta, että Isteikissä EU-hankintoja tehdään lähes 100 % hankintalain alaisista hankinnoista. Pienhankinnat ovat toinen suuri hankintakokonaisuus, joita tehdään lukumääräisesti enemmän kuin EU-hankintoja. Kansallisia hankintoja on hyvin rajoitettu määrä 1-2 vuodessa.

Hankintojen osiin jakamiseen on lisäksi esitetty liuta poikkeuksia kuten ”Hankintayksikkö voisi jättää hankinnan jakamatta osiin, jos se hankinnan luonteen ja laajuuden tai palvelun toteuttamistavan, hankintakokonaisuuden hallittavuuden ja kokonaisvastuun taikka jakamiseen liittyvien riskien vuoksi ei olisi perustellusta syystä mahdollista.” Lisäksi mietinnössä esitetään, että päätöksestä jättää jakamatta hankintaa osiin, olisi valitusoikeus markkinaoikeuteen. Näkemyksemme mukaan tämä lisää byrokratiaa ja kustannuksia täysin näennäisen ja varsinaisen hankinnan kannalta merkityksettömistä seikoista.

Tässäkin kohtaa keinovalikoima on nähdäksemme väärä. Mikäli haluamme lisätä kilpailua ja antaa pienille ja keskisuurille yrityksille paremmat mahdollisuudet osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin ei vastaus piile lainsäädännössä, joka pakottaa hankintayksikön jakamaan hankinnan osiin. Vastaus on siinä, minkälaisia vaatimuksia tarjoajalle ja hankinnan kohteelle asetetaan ja minkäläisten tarjoajien mahdollistetaan osallistuvan hankintaan esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Tätä tavoitetta varten hankintayksiköillä on jo nykyisellään kaikki onnistumisen avaimet.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Hankintamenettelyä koskeva kertomus ei edistä markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista suunnittelua. Mietinnössä ei tuoda riittävällä tavalla esiin, miten hankinnan valmistelun kuvaaminen hankinta-asiakirjoissa edistää hankinnan huolellista valmistelua ja tuo lisäarvoa

kilpailutuksiin osallistuvilla. Kirjaus lisää edelleen hankintayksikön hallinnollista taakkaa. Kirjaus ei edistä hankinnan huolellisempaa valmistelua.

Emme kannata muutoksia lakiin tältä osin.

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hankinnan keskeyttäminen ei edistä markkinakartoituksen tekoa tai hankinnan suunnitelmallisuutta. Emme kannata ehdotettua muutosta, vaikka poikkeuksia onkin esitetty. Esitys lisää jälleen kerran hankintojen transaktiokustannuksia sekä ostajien että tarjoajien osalta. Nykyiselläänkin on haastavaa saada riittävä määrä tarjouksia erikoisiin, hyvin spesifeihin ja pieneen markkinaan osuvaan hankintaan. Se, että hankintayksikkö velvoitetaan toteuttamaan hankinta kahteen kertaan, ei muuta tilannetta.

Esityksessä on lähdetty siitä, että yksi tarjous on lähtökohtaisesti hankintayksikön vika ja siksi sen täytyy tehdä hankinta tarpeen vaatiessa kahteen kertaan samoilla määrittelyillä, jotka vastaavat sen tarpeita. Hankintamenettelyn toistaminen uudestaan samoilla määrittelyillä ei tuota sen enempää tarjouksia toisella kuin ensimmäiselläkään kierroksella. Todennäköisesti tämä ainoastaan nostaa yhden tarjoajan hintaa sen tietäessä kilpailutilanteen ensimmäisen kierroksen jäljiltä ja tarjoaja varmasti haluaa myös aiempien tarjouskierroksiensa kustannukset sisällyttää tarjoushintaan. Tämä on totaalista julkisten varojen haaskausta.

Lisäksi sääntely tulee aiheuttamaan turhaa oikeudenkäyntiä siitä mikä on erityisen painava syy, saako hankintayksikkö hankkia sitä, mitä se tosiasiallisesti tarvitsee ja onko hankintayksikkö valmistellut hankinnan riittävän huolellisesti. Ammattimaisesti toimiva, lain tavoitteet huomioon ottava, strategiansa ymmärtävä ja tarpeensa täytetyksi haluava hankintayksikkö kyllä ymmärtää, mikäli se ei ole toiminut järkevästi hankinnassa, tunnistaa tehneensä virheen ja uusii kilpailutuksen ilman siihen liittyvää sääntelyäkin.

Hankintaoikeusohjeissa on lähdetty kautta aikain siitä, että hankintayksiköllä on laaja määräysvalta määrittellä mitä se tarvitsee. Hankintayksiköt tekevät hankintoja ensisijaisesti siksi, että niillä on jokin tarve, joka tulee täyttää. Tarpeella on usein myös laadullisia vaatimuksia. Markkinoiden pitäisi kehittyä vastaamaan hankintayksiköiden tarpeisiin – ei toisin päin. Kysyntä luo tarjontaa. Se pätee varsin hyvin tässäkin tilanteessa.

Hankintalaki on menettelyllinen laki ja hankinta on työkalu toteuttaa tarpeita. Laissa ei oteta kantaa siihen mitä hankintayksikkö hankkii tai minkälaisia asioita hankintayksikkö hankkii. Hankintalaki on jo nykyisellään loistava työkalu. Se mahdollistaa mm. työllistämisklausuulien ja vastuullisuuskriteerien käytön hankintayksikön harkinnan mukaan.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Tavoitteena on, että pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Näkemyksemme mukaan esitetyt toimenpiteet markkinakartoitusta (65 §) lukuun ottamatta eivät ole sopivia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Esitetyt muutokset sidosyksiköihin ja niiden käyttöön eivät ole juridisia. Muutoksilla ei turvata oikeudellisesti osakkaiden määräysvallan täyttymisen merkistöä, vaan kyse on ennen kaikkea poliittisesta päätöksenteosta, joka lisää jo olemassa olevaa oikeusohjeistoa ja sääntelyä. Koska vaikutusten arviointia ei ole toteutettu, ei edes työryhmällä itsellään saatikka poliittisilla päättäjillä, ole ymmärrystä nyt esitettyjen muutosten kustannus- ja muista vaikutuksista.

Mietinnössä todetaan, että sidosyksiköiden liian laajaa käyttöä on pidetty ongelmallisena markkinoiden tehokkaan hyödyntämisen kannalta perustelematta näkemystä. Kuitenkin esitetyillä toimenpiteillä saadaan aikaan sellaista vahinkoa jo ennestään talousvaikeuksissa tarpovalle Suomelle, että muutosten hyödyt jäävät väistämättä pienemmiksi kuin muutoksella aiheutetut haitat. Haitat eivät ensisijaisesti kohdistu sidosyksiköihin vaan hankintayksiköihin ja markkinatoimijoihin.

Esitys ei ole toteuttamiskelpoinen ja tarkoituksenmukainen, mikäli halutaan saavuttaa sääntelyllä tavoiteltavat tavoitteet (lisätä tehokuutta ja kustannussäästöjä, toteuttaa hankintoja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina, vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen toimintaedellytyksiä, lisätä erityisesti pienten ja keskusuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja vahvistaa turvallisuusnäkökohtien huomioimista).

Istekki ei kannata esitettyä vähimmäisosuusvaatimusta, koska:

1. ICT-infrastruktuuri pirstoutuu ja vaatii paljon uudelleen rakennusta

Tämä vaikuttaa potilasturvallisuuden kannalta kriittisten lääkinällisten laitteiden (kuvantamisen laitteet, elintoimintoja ylläpitävät laitteet jne.) toimivuuteen, koska ne ovat riippuvaisia ICT-infrastruktuurista. ICMT:llä tarkoitetaan ICT:stä ja edellä mainituista lääkinällisistä laitteista muodostuvaa kokonaisuutta.

2. Potilasturvallisuus ja hoitopolut vaarantuvat

Potilasturvallisuus ja hoitopolut vaarantuvat, kun hyvinvointialueet (HVA:t), laboratoriot ja kaikki muut terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköt käyttävät eri palveluntuottajia ja operoivat eri

järjestelmin ja teknisin edellytyksin. Nyt rakennetut ekosysteemit edellä mainittujen tahojen kesken joudutaan hajottamaan. On hyvä myös muistaa, että tätä ekosysteemiä on rakennettu jo vuosikymmeniä, mutta kiihtyvällä tahdilla 2023 vuoden alusta lähtien, kun kuntien vastuulla olleet perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon ratkaisut ovat siirtyneet hyvinvointialueiden vastuulle ja konsolidointi järjestelmien osalta on täydessä vauhdissa.

3. Osaaminen loppuu kesken

Hankintayksiköiden hankintaosaaminen ja ICMT-kyvykkyys loppuvat kesken, mikäli hankintayksiköt eivät voisi käyttää sidosyksiköitä ja niiden osaamista mm. ICMT-laitteiden ja järjestelmien määrittelyyn ja kilpailuttamiseen. ICMT-hankinnat ovat yksi hankintojen hankalimmista muodoista ja vaatii monenlaista erityisosaamista. Osaajien määrä sekä ICMT määrittelyjen tekoon, tietoturvan varmistamiseen ja arkkitehtuurin ymmärtämiseen on rajallinen ja vaatii myös asiakkaiden toimintaympäristön syvällistä ymmärtämistä. Niin ikään julkisen hankinnan osaajia on rajallinen määrä ja osaaminen tulee loppumaan kesken.

4. Muutos ei tule lisäämään kilpailua vaan kustannuksia

Suomen elinkeinotoimijoiden tilaamassa Jyväskylän yliopiston tutkimuksessa on esitetty, että sidosyksiköt tekevät julkista hankintaa salassa eivätkä ne julkaise hankintojaan hankintalain mukaisesti. Tällaisen disinformaation levittäminen on luonut väärää mielikuvia sidosyksikkötoiminnasta eikä sen tulisi ohjata lainvalmistelua. Esitystä tehdessä ei vielä ole uskottu siihen, että sidosyksiköt kilpailuttavat suurimman osan liikevaihdostaan hankintalain mukaisesti jo nyt ja kaikkeen hankintaan sovelletaan hankintalakia kuten mikä tahansa hankintayksikkö soveltaa. Sidosyksiköt eivät ole poikkeus tästä säännöstä.

Edellä mainituista syistä on virheellistä ajatella, että sidosyksiköistä luopuminen jossain määrin parantaisi hankintojen kustannustehokkuutta tai lisäisi kilpailua. Sääntelyn muutos aiheuttaa ainoastaan lukumääräisesti enemmän ja heikompi laatuista tarjouspyyntöjä, mutta ei kasvata hankintojen arvon nousua.

5. Sidosyksikön lisäarvo on useiden hankintayksiköiden kokonaisuuden hallinnassa

Sidosyksikön lisäarvo muodostuu siitä, että sidosyksiköllä on substanssiosaaminen, hankintaosaaminen ja asiakkaan toimintaympäristön tuntemus ja kyky yhdistää tämä kaikki osaaminen kokonaisuudeksi, jonka hyötyjänä on loppuasiakas kuten useat HVA:t ja niiden työntekijät sekä ekosysteemi, jossa HVA toimii yhdessä mm. laboratorioyhtiöiden ja esimerkiksi erikoissairaanhoidon tuottavien yhtiöiden kuten Coxa Oy:n (Pirkanmaan hyvinvointialueen omistama

tekonivelsairaala) kanssa. Tämä on tuonut volyymietuja ja hyötyjä suurille alueille paikallisten ja pistemäisten ratkaisujen sijaan. Näin myös toimittajat ovat päässeet kiinni isoihin kilpailutuksiin ja varmaan yhteistyöhön laajalla alueella. Syrjäalueet tulevat jäämään ilman palveluja.

Sidosyksikön lisäarvo muodostuu myös siitä, että se voi toimia hankintayksikön yhtenä yhteydenottokanavana hoitaen kaikki ICMT-ratkaisuihin liittyvät ongelmat. Näin sairaalan jokaisen työntekijän ei tarvitse ymmärtää mihin eri toimijoihin ottaa yhteyttä, jos järjestelmä ei toimi, kuvantamisen laite on rikki tai toimiston tulostin ei toimi.

6. Muutuskustannukset ovat valtavat ja pitkän aikavälin haitat massiiviset

Valtakunnallisesti sekä hallinnolliset että tekniset muutuskustannukset ovat ICMT-sektorilla suuret, vähintään satoja miljoonia ellei yli miljardin. Maksajana toimii valtio ja loppujen lopuksi kansalainen.

Muutos ei aiheuta yhteiskunnan toimintojen tehostumista myöskään pitkällä aikavälillä. Haitat, jotka jäävät yhteiskunnan eri toimintojen kannettaviksi ovat mittaluokaltaan ennen näkemättömät ja ilmenevät hankintojen ja osaamisen synergiahyötyjen katoamisena, alueellisten erojen kasvuna ja kustannusten sekä työn tehottomuuden kasvuna erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kärsijänä ja maksajana toimivat viime kädessä kansalaiset.

7. Muutos ei mahdollista kaikkien nykyisten sidosyksiköiden perustehtävän täyttämistä

Esimerkiksi Istekki on perustettu omistajiensa ICMT-erityistehtäviin. Istekin erityisenä tehtävänä on turvata sosiaali- ja terveydenhuollon sekä julkisten palvelujen saatavuus ja toiminnan jatkuvuus omilla kokonaispalveluillaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Istekin kokonaispalveluiden osalta markkinoilta ei ole löydettävissä vastaavaa tarjontaa, ja hallitusohjelmassa esiin nostettu erityisen painava julkinen intressi tukee Istekin asemaa.

Esitetty 10 % omistusvelvollisuus ei tarkoita samaa kuin 10 omistajaa/sidosyksikkö, jolloin tosiasiasa joudutaan tilanteeseen, jossa vain paikalliset ratkaisut ovat mahdollisia eikä ICMT-toimintaa voida kehittää ekosysteemi huomioiden yhteistyöaluetasoisesti (jäljempänä YTA) tai etenkin YTA-alueiden rajojen yli. Tämä ei ole yhteiskunnan ja Suomen etu, jossa alueelliset erot ovat jo ennestään suuret ja osin epätasa-arvoiset. Muutos jakaisi Suomea entistä enemmän erillisiin alueisiin ja kansalaisten epätasa-arvoiseen kohteluun asuinpaikkansa perusteella.

Joissain yhteyksissä avuksi on esitetty yhteishankintayksiköitä (joita tosin monet sidosyksikötkin ovat). Yhteishankintayksiköt eivät voi täyttää kaikkia kyvykkyksiä, koska lisäksi tarvitaan edellä

mainittuja tietoturva- ja -suoja-, järjestelmä-, laite-, integraatio-, arkkitehtuuri- ja projektinjohtamisosaamista. Kaikkea osaamista ostaja ei voi ostaa valitulta toimittajalta eikä markkinoilta ylipäänsä, vaan osaamista pitää olla myös ostavassa organisaatiossa. Yksityiselle ulkoistettu toiminta on hyvä renki, mutta huono isäntä, jossa pelkkä sopimuksellinen ohjaaminen ilman riittävää omaa tietotaitoa on kestänyt. Sidosyksiköitä ei ohjata pelkästään sopimuksin. Omistajaohjauksen keinot ovat kaikin tavoin vaikuttavampia ja määräysvalta tuo hankintayksiköille tosiasiallisen mahdollisuuden vaikuttaa sidosyksikön toimintaan, jonka on otettava huomioon omistajiensa etu.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

1. Yhteistyön päättymisen

Muutos tarkoittaisi yhteistyön loppumista esimerkiksi haastavilla markkina-alueilla toimivien toisten sidosyksiköiden kanssa. Yhteistyöllä olemme varmistaneet toimivat ja kustannustehokkaat ICMT-palvelut mm. Ylä-Savon kunnissa, joiden ICT-tarpeet ovat verrattain vähäisiä, mutta eivät yhdentekeviä. Samalla tavalla yhteistyö loppuisi Isteikin suurimpien omistajien (hyvinvointialueiden) ICT-ekosysteemiin ja toimintaan erottamattomalla tavalla kuuluvien laboratorioyhtiöiden kanssa, jotka jouduttaisiin myös teknisesti irrottamaan hyvinvointialueiden ICT-ympäristöstä. Sen seurauksena potilaiden hoitopolut, tiedonsiirto ja nyt toimivat hoitomallit joudutaan purkamaan ja rakentamaan uudelleen useiden toimijoiden toimesta. Tämä aiheuttaa merkittäviä muutuskustannuksia ja potilaiden hoitopolkujen hajoamista ja hoitohenkilöstön työn pirstaloitumista sekä tiedon liikkuvuuden haasteita. Tämä lisää kustannuksia merkittävästi hyvinvointialueilla ja laboratorioyhtiöissä, jotka joutuvat investoimaan uusiin ratkaisuihin nyt toimivien ratkaisujen korvaamiseksi ja järjestämään ICT-osaamista, jotta uusien ratkaisujen hankkiminen ylipäänsä on mahdollista. Yhteiskunnallisesti synergiahätytyjen menetykset ovat merkittäviä koko Suomessa.

2. Osaaminen loppuu kesken

Yhteishankintayksiköt eivät tule tässä kaikin tavoin avuksi, sillä ICMT-hankinnat pitää myös määrittellä. Yhteishankintayksiköissä ei ole ICMT-osaamista, jota voitaisiin käyttää hankintojen määrittelyyn. Siksi on olemassa sidosyksiköitä. Hankintaosaaminen ja ICMT-kyvykkyys loppuvat kesken, kun hankintayksiköt eivät voi käyttää sidosyksiköitä ja niiden osaamista mm. ICMT-laitteiden ja järjestelmien hankkimiseen. ICMT-hankinnat ovat yksi hankintojen hankalimmista muodoista ja vaatii monenlaista erityisosaamista. ICMT-hankintoihin tarvitaan tietoturva ja -suoja-, järjestelmä-, laite-, integraatio-, arkkitehtuuri- ja projektinjohtamisosaamista. Kaikkea osaamista ostaja ei voi ostaa valitulta toimittajalta, vaan osaamista pitää olla myös ostavassa organisaatiossa. Osaajien määrä sekä ICMT-määrittelyjen teko, tietoturvan varmistamiseen ja arkkitehtuurin ymmärtämiseen on rajallinen ja vaatii myös asiakkaiden toimintaympäristön syvällistä ymmärtämistä. Tämä osaaminen ei rajoitu ainoastaan hankintaprosessiin vaan myös koko palveluelinkaaren ajalle. Yhteishankintayksiköt eivät voi siten täyttää kaikkia kyvykkyksiä eivätkä ne käy ratkaisuksi negatiivisille vaikutuksille.

3. Kansalaisten sote-palvelut heikkenevät

Muutoksen perusteella Istekki varmuudella voisi jatkaa toimintaansa vähintään neljän suurimman omistajansa hyväksi (omistavat yli 10 %). Nämä omistajat ovat Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Kuopion kaupunki. Edellä mainitut omistaja-asiakkaat kattavat noin 80 % Istekin liikevaihdosta. Muutokset kohdistuvat ennen kaikkea jo aiemmin mainitseimme terveyden-, sosiaali- ja sairaanhuollon ekosysteemeihin, joihin elimellisesti kuuluvat laboratorioyhtiöt kuten Fimlab, Nordlab ja Islab sekä esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla toimiva potilastietojärjestelmäpalveluja tuottava Esko Systems Oy tai vaikkapa Pirkanmaan hyvinvointialueen tytäryhtiöt Coxa Oy ja Sydänsairaala, joka toimii Pirkanmaan lisäksi Kanta-Hämeessä ja Keski-Suomessa. Toimivat ICMT-ekosysteemit ajetaan alas muutoksen toteutuessa ja tällä on vaikutuksia kansalaisten terveystalouteen ja alueellisen epätasa-arvoisuuden lisääntymiseen.

4. Yhteistyöalueiden välinen yhteistyö lakkaa

Nyt esitetyt muutokset sidosyksiköihin estävät hallitusohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin pääsemisen. Nyt suunnitellut muutokset sidosyksiköiden käyttöön eivät mahdollista edes yhden YTA:n yhteistyötä ICT:ssä puhumattakaan useamman YTA:n välisestä yhteistyöstä. Esimerkiksi Istekin pääasiallisella vaikutusalueella on kolme YTA:tta, joilla on yhteensä 11 hyvinvointialuetta (Pohjois-Suomen yhteistyöalue: Kainuun hyvinvointialue, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, Lapin hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (OYS Oulun yliopistollinen sairaala). Itä-Suomen yhteistyöalue: Etelä-Savon hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue (KYS Kuopion yliopistollinen sairaala). Sisä-Suomen yhteistyöalue: Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue (TAYS Tampereen yliopistollinen sairaala).

Esitetty muutos ei tue omistajiemme näkemystä yhteisestä ICMT-palvelutuottajasta, johon ne voivat tukeutua YTA-tasoisesti etenkin, kun otetaan huomioon kunkin HVA:n ekosysteemiin kuuluvat muut toimijat. Esimerkiksi tällä hetkellä Istekki on voinut tuottaa yhdellä sairaalakampanuksella toimivien HVA:n, laboratorion, ruokahuollon, välinehuollon ja pesulatoimintojen tietoliikenne ym. ICT-tarpeet. Tulevaisuudessa näin ei voisi olla, vaan kunkin toimijan, joiden yhteisenä intressinä on kuitenkin sairaalan toiminnan turvaaminen ja potilaiden hoitaminen, olisi järjestettävä ICT-tarpeensa kunkin omalla tavallaan. Tämä ei olisi viisasta resurssien käyttöä.

5. Synergiahyödyt katoavat

Muutos ajaa ahtaalle ne pienemmät hankintayksiköt kuten kunnat, julkisomisteiset osakeyhtiöt ja koulutusyhteisöt, jotka ovat käyttäneet sidosyksikön kautta saamaansa synergiahyötyä omien ICT-palvelujensa järjestämisessä. Näissäkin kyse ei ole pelkästään hankkimisesta, vaan myös ICT-osaamisesta ja toiminnan tarkoituksen mukaisesta järjestämisestä.

6. Kannattamattomat liiketoiminta-alueet jäävät vaille palveluja

Muutoksessa ei ole huomioitu sitä tosiseikkaa, että sidosyksiköt ovat yhteiskunnan toimintojen kannalta tuottaneet palveluja sellaisillekin alueille, joille niiden tuottaminen liiketoiminnallisesti ei

ole kannattavaa, mutta joista on pidetty huolta, koska se on ainakin Isteikin tapauksessa yhtiöjärjestykseen kirjattu perustehtävä. Isteikin yhtiöjärjestyksen mukainen tarkoitus on tuottaa laadukkaita ja kustannustehokkaita palveluja omistajilleen ilman voiton tavoittelua. Mikä motiivi markkinatoimijalla olisi tuottaa kannattamatonta, hankalasti toimitettavaa tai isojakoin investointeja tarvitsevia pienimuotoisia palveluja syrjäseuduille?

7. Ratkaisuehdotus haittojen minimoiseksi ja kilpailun lisäämiseksi

Esitämme ulosmyyntirajan avaamista hankintadirektiivin mukaiseksi, jolloin sidosyksikön liikevaihdosta 20 % voi suuntautua muille kuin omistajille nykyisen 5 %/500 000 euron sijaan. Tämä EU-oikeudellinen linja (jota siinä yhteydessä ei ole pidetty markkinoita vääristävänä toisin kuin Suomessa) takaisi edes pienten kansallisen kynnyksen alittavien ICMT-palvelujen myynnin niille hankintayksiköille, jotka eivät voisi olla sidosyksikön omistajia. Nykyinen 5 %/500 000 euron ulosmyyntiraja on aiheuttanut sidosyksiköiden osakaspuhjan laajentumista.

Sidosyksikkö voisi ulosmyyntirajojensa puitteissa osallistua julkisten hankintojen kilpailutuksiin. Tämä antaisi myös sellaisille hankintayksiköille mahdollisuuden Isteikin palveluihin, jotka eivät ole Isteikin omistajia. Isteikin täytyy joka tapauksessa eriyttää kilpailulain 30d §:n mukaisesti ulosmyyntinsä, joten asian seuraaminen ja läpinäkyvyys on jo varmistettu lainsäädännöllisin keinoin. Tämä toimintatapa edistäisi tervettä kilpailua ja hallitusohjelman mukaista reilumman kilpailun Suomea.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Istekki laskuttaisi palvelusta luopuvilta asiakkailtaan muutoksesta aiheutuvat kustannukset aiheuttamisperusteen mukaisesti. Näiden kustannusten suuruus on riippuvainen asiakkaiden palveluiden laajuudesta.

Seuraavassa on huomioitu ainoastaan ne kustannukset, joita aiheutuu Isteikille itselleen eli käytännössä luopuville asiakkaille Isteikin tekemisen osalta. Laskelmassa ei ole huomioitu kolmansien osapuolien kustannuksia:

Mikäli muutos toteutetaan esitellyllä tavalla, Istekki joutuisi luopumaan lukumääräisesti valtaosasta asiakkaita. Tämä laskisi Isteikin liikevaihtoa noin 20 %.

Palveluiden päättämisestä ja siirrossa avustamisesta aiheutuu Isteikille miljoonien lisäkulu. Tämä veloitettaisiin aiheuttamisperusteella palveluista luopuvilta asiakkailta. Asiakkaiden ja palveluiden suuren määrän ja kompleksisuuden vuoksi arviomme siirron kestosta on useita vuosia.

Muutoksen jälkeen IsteKin palveluiden piiriin jäävien asiakkaiden palvelumaksut tulisivat nousemaan keskimäärin 18 % johtuen volyyमितujen ja keskittämishyötyjen pienenemisestä. Arvio jäljelle jäävien asiakkaiden lisäkulusta on yhteensä 39 M€ / vuosi.

Kun resurssimme ovat sidottuina pakollisiin palvelusiirtoihin, emme voi samaan aikaisesti edistää asiakkaidemme palvelujen kehittämistä. Näin ollen esimerkiksi digitalisaation ja kustannussäästöjen edistäminen viivästyy.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Koska olemme itse sidosyksikkö ja koska omistuksemme muissa julkisoikeudellisissa laitoksissa ovat vähäisiä ja merkitykset pieniä, tarkoittaisi sääntelyn muutos noista vähäisistä omistuksista luopumista.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Emme näe muutoksella positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Muutoksen kärsijöinä ei tapauksessamme ole pääasiassa Istecki, vaan yhteiskunta ja sen toimijat kuten kunnat, hyvinvointialueet ja muut tukipalveluyhtiöt ja näiden muodostamat ekosysteemit.

Nyt myös pienemmät toimijat ovat päässeet nauttimaan isojen toimijoiden volyymeistä, edullisimmista hinnoista, investointikustannusten jakamisesta, yhtenäisistä ICT-prosesseista ja osaamisen jakamisesta mm. tietoturvan ja -suojan osalta. Muutoksen jälkeen jäljelle jääville osakkaille jäisi isompi taloudellinen vastuu vastata mm. tarvittavista ICMT-investoinneista, kun lukumääräisesti iso joukko osakkaita poistuisi ja toisaalta poistuvat osakkaat joutuisivat toteuttamaan investointinsa itse huomattavasti kapeimmilla hartioilla. Näin ollen ICMT-infraan tehtävien panostusten kustannushyöty yhteiskunnan näkökulmasta heikkenee.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäaikojen riittävyys riippuu siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastelee. Palveluntarvitsijoiden näkökulmasta aika on riittämätön, sidosyksikön näkökulmasta aika on riittävä, jos palveluja ei tarvitse ajaa alas hallitusti ja saattaen. Tämä ei kuitenkaan yhteiskunnan toimintojen näkökulmasta ole vastuullista. Mikäli muutos halutaan toteuttaa hallitusti, on avustamisvelvollisuus pääsääntöisesti 12 kk sopimuksen irtisanomisesta tarkoittaen sitä, että hankintayksiköllä pitää tuossa vaiheessa olla kilpailutettu uusi toimija tiedossa, joka alkaa rakentamaan ICMT-palvelua. Pelkkään kilpailutukseen kompleksisessa kokonaisuudessa tulee varata vuosi, toinen vuosi menee

palvelusta irtautumiseen ja uuden pystyttämiseen migraatioineen, integrointineen ja muutosprojekteineen. Kolmas vuosi menee avustamisvelvollisuuden toteuttamisessa.

Esitämme riittäväksi siirtymäajaksi ICT-sektorille vähintään neljää (4) vuotta, jolloin kaikilla osapuolilla (myös markkinatoimijoilla) saattaa olla mahdollisuus reagoida samanaikaiseen ja markkinat kuumentavaan tilanteeseen. Työmarkkinoille ei tosin tässäkään ajassa saada riittävää määrää osajia eikä näille muutoksille rahoitusta.

Riippumatta siirtymäajan pituudesta on hyvä ymmärtää, että muutoksen uhka on jo alkanut aiheuttaa edellä mainittua vahinkoa. Mitä pidempään epätietoisuus jatkuu, sitä enemmän vahinkoa aiheutuu vaikka varsinaista muutosta ei toteutettaisikaan.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Hallinnolliset muutokset ja niiden vaatima aika riippuvat siitä, miten nopeasti osakkaat pääsevät yhteiseen ymmärrykseen siitä, ketkä jää ja ketkä lähtee. Yhtiö itse ei voi tätä asiaa määrittää. Joka tapauksessa hallinnollisina muutoksina näemme mm. yhtiöjärjestyksen uusimisen, osakassopimuksen uusimisen, lukuisia yhtiökokouksia ja hallituksen kokouksia asioiden käsittelyyn, monta PRH ilmoitusta ja rahan siirtoa. Näiden lsteikin toimenpiteiden lisäksi kaikki osakkaamme joutuvat käsittelemään vastaavat asiat. Kokemuksemme mukaan esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muutoksen valmisteluun menee helposti puolivuotta osakkaiden kanssa ja toinen puoli vuotta asiasta päättämiseen, kun se käsitellään kaikkien osakkaiden hallituksissa ja joissain tapauksissa valtuustoissakin.

Istekille itselleen tekniset muutokset eivät sinänsä ole haaste, jos puhutaan vain nykyisten alasajosta, mutta kun valot sammuvat lyhyellä varoitusajalla kunnan tietoliikenneverkosta, järjestelmät ja puhelinten liittymät lakkaavat toimimasta ja hyvinvointialueen vikatilaan mennyttä kuvantamisen laitetta ei saada takaisin käyttöön, niin uskomme monen osakkaamme tilanteen olevan vähintäänkin haastava. Tästä seuraisi yhteiskunnallinen kriisi.

Ehdotettu siirtymäaika ei ole riittävä, jos asiaa tarkastellaan hallitun siirtymisen ja siihen liittyvien toimenpiteiden näkökulmasta. Vähintään jonkinlaisia poikkeuksia siirtymäaikaan tulisi olla ICMT-palveluihin ja erityisesti infraan liittyen.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistususuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Työryhmän mietinnössä ei ole huomioitu millään tasolla hallitusohjelmassakin peräänkuulutettua yleistä etua, huoltovarmuutta, potilasturvallisuutta ja ylipäänsä julkista intressiä.

Esitämme poikkeuksena 10 % säännölle, että ICT-toimiala suljetaan tämän sääntelyn ulkopuolelle, mikäli siihen liittyy ICT-infrastruktuuriin liittyvää toimintaa kuten tietoverkko-, konesali-, integraatio- ja muuta ICT-arkkitehtuuriin kuuluvaa toimintaa. Näin turvataan nyt ja tulevaisuudessa mm. Istekin asiakkaiden tietoliikenneyhteyksien toimivuus Suomen ainoan julkisesti omistetun runkoverkon avulla myös poikkeusoloissa.

Toisena poikkeuksena täytyisi huomioida se, että mikäli vähemmän kuin 10 % omistava hankintayksikkö käyttää yhdessä 10 % tai enemmän omistavan omistajan kanssa määräysvaltaa ja niillä on yhteinen intressi ohjata sidosyksikön toimintaa, olisi yhteisen sidosyksikön palvelujen käyttö mahdollista. Tällä hetkellä Istekki on voinut tuottaa yhdellä sairaalakampuksella toimivien HVA:n, laboratorion, ruokahuollon, välinehuollon ja pesulatoimintojen tietoliikenne ym. ICT-tarpeet, vaikka toimintoja järjestävät useat eri hankintayksiköt esim. Servica Oy, Sakupe Oy, Islab ja luonnollisesti HVA. Tämän toiminnan pitää olla tulevaisuudessakin mahdollista, sillä toimijoiden yhteisenä intressinä on sairaalan toiminnan turvaaminen ja potilaiden hoitaminen.

Kolmantena poikkeuksena esitämme, että sääntely ei koske niitä sidosyksiköitä ja niiden omistajia, jotka tuottavat palveluja sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle. Kuten KKV:kin eriävässä mielipiteessään toteaa, on epätarkoituksenmukaista, että hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä vaikeutetaan tilanteessa, joissa hyvinvointialueiden talous on jo valmiiksi tiukoilla. Varmistetaan tällä poikkeuksella hallitusohjelman mukainen tavoite pitkän aikavälin strategisten tavoitteiden laatisesta sote-tiedonhallinnan kehittämistyölle. Annetaan hyvinvointialueiden jatkaa sidosyksiöiden kanssa digitalisaatiota ja TKIO-toimintaa, jotta teknologian käyttö sote-sektorilla tuottaa haluttuja hyötyjä ja rakennetaan sote-tiedonhallinnan infrastruktuuria ensisijaisesti yhteistyöaluetasolla ja kansallisesti. Pyritään vähentämään olemassa olevien tietojärjestelmien lukumäärää. Istekillä on jo kaksi vuotta ollut toiminnassa Softa2030-hanke, jonka tavoitteena on vähentää tietojärjestelmien lukumäärää ja lisätä kustannustehokkuutta. Näin varmistetaan myös tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ja tiedon sujuvaa liikkumista.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Pidämme ehdotuksen turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevia muutoksia ja lisäyksiä (2 §, 71 § ja 81 §) hankintalakiin tarpeellisina. Kokonaisuudessaan muutokset mahdollistavat aiempaa paremmin turvallisuus- ja huoltovarmuustarpeiden huomioinnin hankinnoissa.

Haluamme kuitenkin korostaa, että turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta kriittisten hankintojen hallintaa tulisi vahvistaa ja keskittää erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joissa ICT-

infrastruktuuri ja muut keskeiset palvelut ovat ratkaisevassa asemassa yhteiskunnan toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta. Esityksen vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota alueellisiin erityispiirteisiin, joissa markkinoiden toiminta on rajoitettua tai sidosyksiköiden käyttö on keskeistä huoltovarmuuden ja kyberturvallisuuden turvaamiseksi. Tällöin sidosyksiköiden käytön rajoittaminen ja lakiluonnoksessa esitetyt muutokset voivat merkittävästi heikentää yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista esimerkiksi hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Pidämme 81 §:n harkinnanvaraista poissulkemismahdollisuutta keskeisenä muutoksena, ja toivomme sen toimeenpanoa siten, että hankintayksiköllä on tosiasiallisesti mahdollisuus poissulkea tarjoaja, jonka luotettavuus muutoin arvioidaan riittämättömäksi kansallisen tai alueellisen turvallisuuden, huoltovarmuuden tai muun merkittävän riskin perusteella. Mukaan lukien mietinnössä esille tuodut tilanteet, joissa riski kohdistuu pienemmälle maantieteelliselle alueelle, kuten paikalliseen infrastruktuuriin tai huoltovarmuuteen. Lisäksi 81 § osalta tulisi huomioida, että niin kansalliset kuin EU-alueenkin viranomaistulkinnat korkean riskin toimittajista voidaan ottaa laajasti huomioon.

Näemme tärkeänä, että lainsäädäntö mahdollistaa poissulkemisen myös kansallisten viranomaisten antamiin ohjeisiin tai tulkintoihin perustuen, esimerkiksi silloin, kun korkean riskin toimittajista, tuotteista tai palveluista on olemassa viranomaisten antama ennakkokannanotto. Tämä mahdollistaa oikea-aikaisen reagoinnin hankintaan liittyviin riskeihin. Lisäksi pidämme tärkeänä, että poissulkemisen perusteena voitaisiin käyttää myös toisen EU-maan kansallisen viranomaisen tulkintaa korkean riskin toimittajasta. Tämä lisäisi lainsäädännön yhdenmukaisuutta ja vahvistaisi yhteistä turvallisuus- ja huoltovarmuusperustaa koko EU:ssa.

On kuitenkin huomioitava, että huoltovarmuutta ja turvallisuutta parantavat ehdotukset ovat ristiriidassa sidosyksikkö-sääntelyä koskevien ehdotusten kanssa. Esitetty hankintalain muutos heikentää yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja huoltovarmuus tavoitteiden saavuttamista, sillä sidosyksiköt ovat keskeisessä asemassa varmistamassa sekä sopimuksellisin menettelyin että varautumissuunnitelmien yhteensovittamisella kriittisten toimintojen jatkuvuuden.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Kannatamme muutosta varauksetta, koska se vähentää turhaa hallinnollista työtä ja nopeuttaa hankintamenettelyä jättäen kuitenkin mahdollisuuden otteiden pyytämiseen tarvittaessa. Esimerkiksi iso puitejärjestely, johon valitaan 50 toimittajaa voi viedä 12,5 h työaikaa pelkästään rikosrekisteriotteiden tarkastamiseen. Yhden toimittajan otteiden tarkastukseen menee keskimäärin ainakin 15 minuuttia, kun lasketaan mukaan kaikki ohjeistus, Teams-palaverin sopimiset, otteiden tarkastus ja dokumentointi.

Nykyisellään otteiden tarkastus on muodollisuus, joka vie kaikkien osapuolten aikaa. Istekillä vastaan ei ole tullut ensimmäistäkään ei-puhdasta otetta.

Pahimmillaan sopimusten allekirjoittaminen on venynyt viikkoja ja välillä tarjoajat lähettävät arkaluontoisia dokumentteja sähköpostitse ilman turvapostia, mikä ei ole omiaan parantamaan tietoturvallisuutta.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemysenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Istekki kannattaa hankintojen läpinäkyvyyden lisäämistä.

Muut huomiot

-

Ylitalo Laura
Istekki Oy